

Piketty-bølgen rammer det danske bogmarked.

Den franske økonom Thomas Piketty (født 1971) blev med et slag verdenskendt, da hans banebrydende værk '*Le Capital au XXIe siècle*' udkom i engelsk oversættelse i foråret 2014 udgivet på Harvard University Press. Bogen satte øjensynligt fokus på et ømt punkt i navnlig den amerikanske samfundsøkonomiske og politiske debat: den stigende ulighed. Men der var også mange debattører i Europa, der hurtigt greb bogen og budskabet, at stigende ulighed er en uundgåelig følgesvend i en ureguleret kapitalistisk økonomi.

Piketty påviste, at i de vestlige økonomier var uligheden i de personlige indkomster på niveau med tilstanden før 1. verdenskrig, hvor uligheden så langt tilbage i tid, som det har været muligt at få rimeligt pålidelige data, toppede. Uligheden begyndte dog at falde i kølvandet på 1. verdenskrig og videre frem til omkring 1980 forårsaget af bl.a. inflation, børskraks endnu en verdenskrig og måske nok så væsentligt opbygningen af velfærdsstaten og den deraf følgende øgede beskatning af indkomster, arv og formuer. Men efter 1980 og videre ind i dette århundrede er uligheden så atter begyndt at vokse, mest i USA, men også i de fleste europæiske lande.

Dette er dog ikke en naturlov, at uligheden stiger, konkluderer Piketty; men et resultat af en ændret fordelingspolitik, der er kommet som en reaktion på den hurtige opbygning af velfærdsstaten og ofte begrundes med ønsket om at skabe fornyet vækst og beskæftigelse. En argumentation der dog ikke bekræftes af den faktiske udvikling; for tallene viser noget andet: at væksten har været aftagende siden 1970erne tiår for tiår, lige som arbejdsløsheden navnlig i Europa, men også i USA, ligger på et – i Piketty's perspektiv – højt niveau, der forstærker uligheden.

Når Piketty's konklusion skabte så stor opmærksomhed skyldtes det især to nye erkendelser. For det første at han sammen med en større gruppe internationalt anerkendte forskere har fremskaffet et stort antal dataserier helt tilbage fra 1700-tallet (Frankrig) for udviklingen i formue- og indkomstfordelingen og på den baggrund kunnet vise at fordelingen mellem kapital- og lønindkomst og af udviklingen i afkastet til kapitalen har ændret sig markant anderledes end hidtil antaget.

Læserne af den danske udgave af Piketty's spændende, men også kontroversielle bog må dog væbne sig med tålmodighed endnu et par måneder. I mellemtiden har de mulighed for at varme op på to nyudkomne bøger, der begge knytter an til Piketty's forfatterskab.

For det første en *introduktion til Thomas Piketty's 'Kapitalen i det enogtyvende århundrede* på Informations Forlag skrevet af den svenske økonom Jesper Roine. Han giver primært et udbygget referat af bogens analyse og hovedkonklusioner, som gengivet ovenfor. Men Jesper Roines bog er en nyttigt læsevejledning til den små 700 siders moppedreng, som originalen udgør. På godt 100 sider gives et, synes jeg, dækkende resumé, med fremhævelse af væsentlige nye indsigter, og en inddragelse af tal for de nordiske lande, der kun er sporadisk indeholdt i Piketty's materiale. Her er det vigtigt at bemærke, at den stigende ulighed i USA er primært drevet af stigende lønindkomster i den allerøverste top. Her taler vi om den øverste promille af lønmodtagere. I de nordiske lande synes den alt i alt langt mindre stigning i uligheden at være dreven af store kapitalgevinster. Hvilket leder mod to forskellige politiske konklusioner ved udformning af en beskatning, der kunne bremse denne tendens til øget ulighed. Endelig sætter denne introduktion fingeren på et ømt punkt i Piketty's forfatterskab: hans teoretiske fundament. Han vakler mellem den neoklassiske teori, der benyttes som forklaring på den mere langsigtede udvikling, ikke mindst når der projiceres ud i det 21. århundrede og så mere institutionel økonomiske teori: verdenskrige, børskrak, velfærdsstat etc. som forklaring på den mere kortsigtede udvikling. Denne diskussion kunne jeg ønske havde været mere udfoldet både i denne introduktion og i Piketty's bøger, hvilket er et af problemerne i både hans tidlige og mere modne arbejder.

Ligeledes den 30. september udgives et af Thomas Piketty's tidlige, men hidtil internationalt oversete, bogen fra 1997 *Ulighedens Økonomi*, der dog i Frankrig er udkommet i 6 udgaver senest 2008. Den danske udgivelse er baseret på den nyeste udgave og med nogle få tilføjelser, der inddrager lidt at materialet fra det nye hovedværk. Allerede i forordet nævnes det, at sigtet med bogen er at gennemføre en analyse af ulighedens økonomiske årsager og konsekvenser og at give forslag til politiske indgreb, der kunne reducere uligheden. Denne analyse ønsker forfatteren skal være hævet over ideologi, idet han antager, at der blandt liberale og socialistiske økonomer, og hvad der ligger imellem disse to positioner, 'hersker en udbredt konsensus med hensyn til adskillige af de grundlæggende principper for social retfærdighed' og 'at det er den almindelige opfattelse, at det er retfærdigt, at staten så effektivt som muligt forsøger at bedre forholdene for de ringest stillede' (s. 10).

Dette afsæt er tilstræbt, idet bogen har karakter af en lærebog; en af de absolut bedre af slagsen, idet der er intet tilløb til, at læseren druknes i matematik. Forfatteren gør sig umage for at drive nogle få; men vigtige pointer hjem. Men det er ikke nogen læse-let bog, hvis man er uden træning i det traditionelle økonom-tankesæt. I så fald må nogle af mellemregningerne springes over, hvorved konklusionerne kommer til at fremstå som postulater. Omvendt ville bogen være fremragende som grundlag for en studiekreds ledet af en økonom. Ligesom jeg kunne se mig selv bruge den som supplerende læsning på 1. år af den samfundsvidenskabelige basisuddannelse på RUC.

Det spørgsmål som Piketty ønsker at belyse er, hvorledes samfundsøkonomien kan gøres mere retfærdig, uden det afgørende hæmmer det markedsøkonomiske systems effektivitet? Her sonderer han mellem simpel omfordeling og efficient omfordeling. Den efficiente omfordeling har sigte mod at afhjælpe markedsøkonomiens svagheder med hensyn til at opbygge både real (bedre teknologi) og human (mere uddannelse) kapital. Overlades det udelukkende til markedskræfterne, er der en risiko for, at der investeres for lidt og for kortsigtet. Her kan staten bidrage med en efficient omfordeling fra passiv til aktiv kapital, der vil øge økonomiens produktivitet uden at forrykke fordelingen mellem kapital- og lønindkomst.

Skal der derimod ændres på fordelingen mellem kapital- og lønindkomst, så må det, ifølge Piketty, ske gennem ændret beskatning af de to former for indkomst f.eks. ved en øget arve- og formuebeskatning (navnlig af passive formuer). Men kilden til den stigende ulighed (navnlig i USA) skal dog søges i de stærkt stigende lønforskelle. Et mere retfærdigt samfund skulle derfor søges i en (mere) progressiv beskatning af lønindkomster, navnlig af de indkomster, der ligger over gennemsnittet, mens de lavere lønindkomster bør nyde godt af bl.a. et beskæftigelsesfradrag.

Piketty er dog fuldt ud opmærksom på, at beskatning også påvirker incitamentsstrukturen med hensyn til at spare op og udbyde arbejdskraft. Efter at have gennemgået en stribe empiriske undersøgelser, konkluderer han, at disse effekter formentlig er beskedne ikke mindst, hvis beskatningen benyttes til den ovenfor nævnte efficiente omfordeling, på de områder, hvor markedsøkonomien svigter. Her nævnes overraskende nok ikke miljøhensyn, hvilket formentlig skyldes at bogen oprindeligt er skrevet tilbage i midten af 1990'erne.

Der er således al mulig grund til, at hilse disse to udgivelser velkomne, da de skærper interessen for Piketty's forfatterskab, som efter min bedste overbevisning vil påkalde sig stigende interesse, da det sidste ord, endsige teori om, hvad der bestemmer vækst og retfærdighed i vores del af verden bestemt endnu ikke er sagt.

Introduktion til Thomas Piketty's 'Kapitalen i det enogtyvende århundrede på Informations Forlag skrevet af den svenske økonom Jesper Roine, 129,95 kr., 111 s.

Thomas Piketty', *Ulighedens Økonomi*, People's Press, 199,95 kr., 172 s.